

великомасштабної селекції, що ґрунтувалися на масовій оцінці бугаїв за якістю потомства, максимальному використанні поліпшувачів та кращих матерів бугаїв. Пізнання породи з позицій системного підходу дало можливість виділити низку характеристик, властивих для систем взагалі: структурованість, ієрархічність, симетричність, цілісність, динамічність, константність, керованість, варіативність, диференціація, еволюційна взаємозалежність елементів тощо. Встановлення взаємозв'язку між введеними параметрами, можливість його моделювання в кінцевому результаті привело до радикального перегляду вчення про породотворення.

Фундаторами сучасних методів породотворення є українські вчені: М. В. Зубець, В. П. Буркат, О. Ф. Хаврук, М. Я. Єфіменко, В. П. Рибалко, П. І. Польська, Б. В. Баньковський та ін. Принципові відмінності сучасної методики виведення нових порід полягають у 1) великомасштабності породотворного процесу, що охоплює як племінну, так і товарну частину місцевої худоби; 2) застосуванні різних схем схрещування з подальшим вибором найбільш оптимальних; 3) орієнтованому визначенні частки батьківської та материнської спадковості; 4) використанні у селекційному процесі напівкровних тварин, у тому числі й при розведенні «у собі»; 5) закладенні заводських ліній на кращих за результатами оцінки чистопородних бугаїв батьківської породи; 6) широкому застосуванні тісного інбридингу; 7) запровадженні комплексних підходів, що ґрунтуються на використанні досягнень суміжних наук, першочергово генетики та біотехнології тощо.

Принадно відмітимо, що в наукових дослідженнях постнекласичного періоду розвитку зоотехнії першочергову роль відіграє не лише пізнавальний аспект, а й екологічна та гуманістична спрямованість знання. Це позначається у висуненні на перший план глобальних проблем, використанні соціально-гуманітарних, екологічних експертиз для розробки і оцінки масштабних науково-технічних програм. Однією із глобальних проблем сучасності є збереження біологічного різноманіття, у компоненті якого істотне місце посідає тваринництво. З огляду на це, подальший розвиток вчення про породотворення повинен ґрунтуватися не лише на пошуку нових, ефективних методів виведення конкурентоспроможних порід та типів, а й, першочергово, на розробці детальної програми збереження та раціонального використання племінних ресурсів країни, які слід розглядати як цінну культурну, інтелектуальну та генетичну спадщину всього людства.

УДК 636.2.034.082(477)

Г. І. БУЮКЛУ, А. В. ПИСАРЕНКО

*Інститут тваринництва степових районів ім. М. Ф. Іванова
«Асканія-Нова» – Національний науковий селекційно-генетичний центр
з вівчарства НААН України*

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ РІЗНИХ ПОРІД В УМОВАХ ОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Одним з шляхів підвищення ефективності ведення тваринництва є формування стад великої рогатої худоби високопродуктивними породами. Сучасний розвиток молочного скотарства на півдні України характеризується збільшенням поголів'я худоби за рахунок завезення тварин новостворених вітчизняних порід з інших регіонів країни, а також завдяки імпорту селекційного матеріалу.

Найбільш досконалі, з позиції потреб людини, високопродуктивні тварини створювались у найсприятливіших природних умовах, внаслідок чого мали характерні риси екогенезу цієї зони та малопристосованість до умов розведення у зонах з несприятливими екстремальними природними умовами (Ю. О. Раушенбах, 1975).

При перевезенні тварин до інших природно-кліматичних та господарських умов виникають фізіологічні зміни в їхньому організмі, які забезпечують його існування, збереження цінних племінних ознак та здатність до відтворення потомства. При цьому в одних умовах генотипи за рівнем продуктивності є кращими, а в інших – гіршими (Н. З. Басовський, 1997). У свою чергу, це може викликати великі витрати, а інколи взагалі не може бути ефективним засобом розвитку галузі. Тому, при використанні худоби актуальною є оцінка тварин за продуктивністю, екстер'єром та адаптаційними властивостями. Аналіз селекційних ознак молочної худоби в конкретних природно-господарських умовах дає можливість виявити найбільш придатних для розведення тварин та визначити раціональність їхньому розведенню.

ТОВ «Торговий дом «Долинское» багатогалузеве господарство, де сучасне стадо великої рогатої худоби представлене племінними тваринами таких порід: голштинської, української чорно-рябої та української червоно-рябої молочних, а також товарним поголів'ям

червоної молочної породи. В результаті реконструкції приміщень тут впроваджена безприв'язна технологія утримання корів із доїльням їх у доїльній залі. Годівля тварин цілий рік однотипна з кормового столу, роздача кормів здійснюється кормороздавачем «Міксер». Комплектація стада відбувається за рахунок завезення тварин із господарств центральних областей України, де рівень надою в стадах коливається від 4711 кг до 8207 кг молока від корови та за рахунок схрещування маточного поголів'я червоної молочної породи з бугаями-плідниками голштинської породи чорно-рябої масті. Про високий генетичний потенціал завезеного поголів'я свідчать показники молочної продуктивності жіночих предків бугаїв-плідників, потомство яких представлено в стаді. Так рівень надою матерів бугаїв за кращу лактацію становить 12011 кг молока жирністю 4,18 %, вміст білка в молоці 3,31 %, матерів матері — 11148 кг, 3,95 і 3,22 %, матерів батька — 12341 кг, 4,09 і 3,23 % відповідно.

Ступінь реалізації генетичного потенціалу завезеного поголів'я визначається їхньою продуктивністю в даному стаді. Комплексна оцінка тварин української чорно-рябої молочної породи, поголів'я яких у стаді на 1.01.2010 р. налічувало 192 гол., показала, що до класу еліта-рекорд, еліта та першого класу віднесено 82,2 % маточного поголів'я. В середньому по стаду одержано за закінчену лактацію по 6390 кг молока жирністю 3,27 %, з вмістом білка 3,14 %. В тому числі надій первісток становив 6318 кг, корів другого отелення — 6571 кг молока. За генеалогічним складом маточне поголів'я представлене нащадками 28 бугаїв, які відносяться до 9 генеалогічних ліній, як наслідок комплектації стада з різних господарств України. Рівень надою їхніх дочок коливається в межах 5786 — 8816 кг молока за першу лактацію.

Аналіз живої маси телиць у різні вікові періоди свідчить, що ремонтні телиці мають показники живої маси в 6 міс. 169 кг, 12 — 325, 18 — 432 кг.

Завезені тварини голштинської породи характеризуються високими показниками молочної продуктивності. В середньому надій від 21 корови, які закінчили першу лактацію, становив 6596 кг молока жирністю 3,24 % та вмістом білка 3,19 %, що вказує на високий генетичний потенціал закупленого поголів'я. Це підтверджується показниками індивідуального роздою корів: 6 корів з надоєм 7 тис. кг та більше молока за 1 лактацію і 2 корови мають надій більше 8 тис. кг молока. Слід відмітити, що показники вмісту жиру в молоці нижчі стандарту першого класу для голштинської породи.

Жива маса телиць у різні вікові періоди вище стандарту породи і становить у віці 6 міс. — 176 кг, 12 — 308, 18 міс. — 416 кг.

За генеалогічною структурою тварини голштинської породи відносяться до семи ліній і представлені потомками 32 бугаїв. Рівень продуктивності їхніх дочок за першу лактацію коливається в межах 2298 — 8100 кг молока.

Молочна продуктивність первісток української червоно-рябої молочної породи в середньому становила 6213 кг молока з вмістом жиру 3,42 %, білка — 3,24 %. За генеалогічною структурою дане поголів'я відноситься до 7 ліній.

Порівняно з матерями прибавка надою у корів української чорно-рябої молочної породи становила +773 кг, української червоно-рябої — +689 кг, а у корів голштинської породи рівень надою був на 321 кг молока нижчим. Наведені дані свідчать про високий генетичний потенціал тварин, який зміг реалізуватися завдяки створеним у господарстві умовам годівлі та утримання племінних тварин.

У господарстві атестовано два суб'єкти з племінної справи у тваринництві — племрепродуктор голштинської породи та племрепродуктор української чорно-рябої молочної породи.

УДК 636.2.033.082.(477)

Ю. В. ВДОВИЧЕНКО

Інститут розведення і генетики тварин НААН України

ПІВДЕННА М'ЯСНА ПОРОДА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДАЛЬШОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

У степовій зоні України методом складного відтворного схрещування та гібридизації з плідниками м'ясних порід і зебу створено й затверджено відповідно до наказу № 26/03 від 16.01.2009 р. МінАП і НААН України південну м'ясну породу великої рогатої худоби.

Південна м'ясна порода, створена на основі використання кращого світового генотипу м'ясної худоби та місцевої червоної степової породи, є кращим генотипом для пасовищної технології виробництва яловичини в екстремальних умовах степової зони України. Породу виведена на принципово новій методичній основі з використанням складного відтворного схрещування та міжвидової гібридизації з кубинським зебу.

Розведення і генетика тварин. 2010. № 44

© Ю. В. Вдовиченко, 2010